AVİM Yorum • No: 2016 / 81 • Aralık 2016

KİLİKYA ERMENİ KATOLİKOSLUĞUNUN ANAYASA MAHKEMESİ BAŞVURUSU

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

Kilikya Ermeni Katolikosluğu (diğer adıyla Kilikya Kutsal Makamı), Ermeni Apostolik Kilisesinin dört ana idari biriminden biridir. Tarih boyunca çeşitli vesilelerle yer değiştirmiş olan Katolikosluk, uzun bir süre günümüzde Adananın Kozan (Sis) ilçesindeki bir arazide konumlanmıştı. Ancak Millî Mücadele dönemi sırasında, 1921 yılının sonlarına doğru Fransız birlikleri Güney Anadoluda işgal ettikleri topraklardan geri çekilmeye hazırlanırken, Kilikya Katolikosluğu da Kozandan ayrılarak ilk önce Suriyeye geçmiş, sonrasında ise Lübnanda Beyrut yakınlarındaki Antilyas kasabasına yerleşmiştir. Katolikosluğun terk ettiği taşınmaz, Emval-i Metruke mevzuatı çerçevesinde Devlete intikal etmiştir.

Nisan 2015de Kilikya Katolikosluğu, temsilcisi aracılığıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş ve terk ettiği taşınmazın iadesini talep etmiştir. Katolikosluk, başvurusunda özetle *taşınmaza emval-i metruke mevzuatı hükümlerine göre el konulması nedeniyle mülkiyet hakkının, bir ibadet mekânına el konulmakla din ve vicdan özgürlüğü ile eşitlik ilkesinin ve tapu kayıtlarına ulaşılmasının engellenmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal* edildiğini öne sürmüştür.[1] Katolikosluk, başvurusunda taşınmazına tazminat ödemeden el konulduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda Kozan Tapu Müdürlüğünün, Katolikosluğun taşınmazla ilgili kayıtlara ulaşma talebinin, "*İlgi*[li] *dilekçenizde belirtilen taşınmazlara bakmak için ilgisini inanılır kılan bir belgeniz olmadığından talebiniz yerine getirilememiştir*"[2] diyerek reddettiğini ifade etmiştir.

Anayasa Mahkemesi Haziran 2016da aldığı kararda, Kilikya Ermeni Katolikosluğun başvurusunun usulen reddedildiğini, zira Katolikosluğun Anayasa Mahkemesine başvurmadan önce idari ve yargısal başvuru yollarını tüketmediğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi özetle bireysel başvurunun ikincil bir hukuki yol olduğunu, bu yöntemin sadece birincil yol olan derece mahkemelerde ve mevcut mevzuat çerçevesinde iddia edilen hakların iade edilmesi için makul bir olasılık olmaması koşulunda geçerli olabileceğini ifade etmiştir.

Kilikya Katolikosluğu Kozan Tapu Müdürlüğünün ret kararına itiraz etmemiş, bu konuyu mahkemeye taşımamıştır. Ayrıca hak iddia ettiği taşınmazının kendisine iade edilmesi için de herhangi bir mahkemeye başvurmamıştır, ki mevcut mevzuata göre tapu bilgileri kesin bilinmese bile tapu anlaşmazlıkları mahkemeye taşınabilmektedir.[3] Bunun yanında Anayasa Mahkemesi, Katolikosluğun başvurusunda bireysel başvuru yapmadan önce idari

ve yargısal başvuru yollarını tüketmesine gerek olmaması konusunda çelişkili ifadeler kullandığını tespit etmiştir. Mahkeme, Katolikosluğun *bir yandan başvuru yollarının etkisiz olduğunu ifade etmekte diğer yandan ise mevzuatta taşınmazın mülkiyetinin iadesine veya tazminat ödenmesine yönelik hükümler olduğunu belirtmekte hatta buna ilişkin başarıyla sonuçlandığını belirttiği yargısal içtihatlardan*[4] söz ettiğini belirtmiştir.

Kilikya Ermeni Katolikosluğu, Anayasa Mahkemesinden sadece usulen ret almış olmasına rağmen ve Türkiyedeki idari ve yargısal başvuru yollarını tüketmeyi bile denemeden, meseleyi doğrudan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) taşımaya karar vermiştir. Katolikosluk, 7 Aralıkta Brükselde yaptığı bir toplantıda başvurusunun AİHMe ulaştığını duyurmuştur.[5]

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, Kilikya Ermeni Katolikosluğunun başvurusuna nasıl bir tepki vereceği bilinmemektedir; bu konuda AİHM sürecinin sonucunun beklenmesi dışında yapılabilecek bir şey yoktur. Yalnız bu vesileyle bazı tarihi gerçekleri bir kere daha okuyucuya hatırlatmakta, bu mesele konusunda kamuoyunun hafızasını canlandırmakta yarar vardır. Başta belirtildiği gibi, Kilikya Katolikosluğu geçmişte çeşitli yerler değiştirdikten sonra uzun yıllar Kozanda konumlanmıştı. Bu Katolikosluğun tarihte Ermenilerin dahil olduğu iç karışıklıklarda önemli rol oynadığı bilinmektedir. Fransızların, geri çekilmeye hazırlanırken Adana ve çevre bölgelerde yaşayan (Ermeniler dahil) Hristiyan nüfusun buralardan ayrılmasına karşı çıktığına dair kayıtlar mevcuttur.[6] Aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetinin buralardaki Hristiyan nüfusu Fransız işgaline karşı birleşik bir cephe oluşturmaya çağırdığı[7] ve buradaki Hristiyan nüfusun gitmemesi için açıkça çaba gösterdiğinin de kayıtları mevcuttur.[8] Tüm bunlara rağmen Katolikosluk tek taraflı bir kararla ve hiçbir başka siyasi neden veya baskı olmamasına rağmen Anadolu topraklarından ayrılmıştır.

Dolayısıyla, Katolikosluğun zamanında ısrarlara rağmen Kozanda kalmayıp, 95 yıl sonra terk ettiği yerlerde tekrar hak iddia etmesinin, hak aramaktan ziyade herhalde başka amaçları vardır. Bu amaçların bugünkü siyasi konjonktür içinde değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Katolikosluğun taşınmazlar meselesini yukarıda anlatılan şekilde AİHMe götürmesi ise, meselenin uluslararası bir mahkeme olan AİHMde ele alınmasını sağlayarak, Osmanlının son dönemleri ve Türkiyenin ilk dönemleriyle ilgili propagandalarla dolu bir anlatı konusunda sansasyon yaratmak niyeti olduğu izlenimini yaratmaktadır.

**Fotoğraf: www.anayasa.gov.tr/*

[1] Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Karar: Kilikya Ermeni Katolikosluğu Başvurusu (Başvuru Numarası: 2015/7661), karar tarihi: 15.06.2016, s. 2, http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Content/pdfkarar/2015-7661.pdf

[2] Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Karar: Kilikya Ermeni Katolikosluğu

Başvurusu..., s. 2.

[3] Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Karar: Kilikya Ermeni Katolikosluğu Başvurusu..., s. 18-19.

[4] Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Karar: Kilikya Ermeni Katolikosluğu Başvurusu..., s. 18.

[5] Varduhi Balyan ve Uygar Gültekin, Sis için AİHMye başvuru, Agos, 08.12.2016, http://www.agos.com.tr/tr/yazi/17204/sis-icin-aihmye-basvuru

[6] Maxime Gauin, How to Create a Problem of Refugees: The Evacuation of Cilicia by France and the Flow of Armenian Civilians (1921-1922), Review of Armenian Studies, 2012, No. 25, s. 79.

[7] Gauin, How to Create a Problem of Refugees..., s. 75.

[8] Gauin, How to Create a Problem of Refugees..., s. 79-80.

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "KİLİKYA ERMENİ KATOLİKOSLUĞUNUN ANAYASA MAHKEMESİ BAŞVURUSU." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 81. Aralık 21. Erişim Ekim 30, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/KILIKYA-ERMENI-KATOLIKOSLUGUNUN-ANAYASA-MAHKEMESI-BASVURUSU-2

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır